

Juli 2017

**Analyse van de gegevens van de Centrale voor Kredieten
aan Particulieren eind juni 2017: steeds minder gevallen
van problematische schulden?**

*Analyse voor het Observatorium Krediet en Schuldenlast door
Duvivier R. (Econoom)*

Uit onze recentste analyses van de gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP)¹ bleek dat België de afgelopen jaren een toename had gekend van het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast. Deze conclusies waren gebaseerd op de evoluties van de wanbetalingen op het vlak van krediet en op de statistieken over de procedure van collectieve schuldenregeling. 2015 en 2016 hadden wel goede verrassingen in petto. Ten eerste daalde het aantal kredietnemers met een betalingsachterstand voor alle soorten kredieten, behalve voor kredietopeningen. Ten tweede stelden we een daling vast van de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer in de loop van deze beide jaren. Ten derde werd een minder groot aantal nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling in de Centrale geregistreerd. Deze evoluties lieten ons toe om optimistisch te zijn over de evolutie van de overmatige schuldenlast.

Deze trends werden gelinkt aan de gunstige conjuncturele ontwikkelingen in 2015 en 2016. Het economisch herstel zette zich in 2016 door met een bbp-groei van ongeveer 1,3 % (1,5 % in 2015), terwijl de werkloosheidsgraad ten opzichte van 2015 daalde tot 7,8 % op het einde van het jaar (tegenover 8,8 % een jaar eerder). In de loop van 2016 lag de index van het consumentenvertrouwen hoger dan het sinds 1990 berekende lange-termijngemiddelde. De voorbije twee jaar ging het economisch herstel dus gepaard met een voorzichtig sociaal herstel dat tot een afname van de overmatige schuldenlast heeft geleid. Voor 2017 verwachten de specialisten in economische voorspellingen een BBP-groei van ongeveer 1,6 % en een werkloosheidsgraad van ongeveer 7,5 %, ofwel cijfers die in de buurt liggen van wat we de afgelopen jaren hebben gezien (gegevens NBB). Wellicht zullen deze optimistische conjuncturele prognoses ertoe leiden dat de in 2015 en 2016 waargenomen afname van de overmatige schuldenlast zich zal doorzetten. Maar hoe zit het in de praktijk?

Deze analyse gaat over de belangrijkste gegevens van de CKP die voor de eerste 6 maanden van 2017 beschikbaar zijn. We extrapoleren de ontwikkelingen naar het volledige jaar 2017 om na te gaan of de gunstige evoluties die we de voorbije twee jaar hebben gezien, zich in 2017 zouden kunnen herhalen. Naast gevallen van problematische schulden geven we ook enkele statistieken over de evolutie van de kredietverstrekkingen aan particulieren.

1. Daling van het aantal verstrekte nieuwe contracten

In de loop van 2016 werden 1,62 miljoen nieuwe kredietcontracten in de CKP geregistreerd (zie tabel 1 hierna). Gedurende de eerste 6 maanden van 2017 werden 745.838 nieuwe contracten in de Centrale geregistreerd. Als dit registratieritme de rest van het jaar hetzelfde blijft, zouden we dit jaar een totaal van 1,49 miljoen nieuwe contracten moeten halen. Dit cijfer zou 8,32 % lager liggen dan in 2016, maar - als we 2011 buiten beschouwing laten² - benadert het wel het aantal nieuwe contracten dat tijdens de voorgaande jaren werd geregistreerd (gemiddeld 1,5 miljoen nieuwe contracten in 2010 en tussen 2012 en 2014). De eerste zes maanden van 2017 lijken dus gekenmerkt door een lager aantal verstrekte nieuwe contracten dan in 2016, maar het cijfer benadert het historisch gemiddelde.

¹ www.observatoire-credit.be, zie in de rubriek 'Analyses en onderzoeken' de tekst met als titel: 'Krediet en overmatige schuldenlast in 2016: analyse van de gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren'.

² 2011 lijkt een uitzondering op de evolutie voorgesteld in tabel 1. Toen werden 4,2 miljoen nieuwe kredietcontracten in de CKP geregistreerd, tegenover respectievelijk 1,5 miljoen en 1,3 miljoen in 2011 en 2012. Hoe kan dit worden verklaard? Tot 2010 waren kredietopeningen van minder dan 1250 euro die binnen de drie maanden moesten worden terugbetaald (vaak 'overschrijdingskredieten' genoemd) niet aan de wet op het consumentenkrediet onderworpen. Sinds december 2010 vallen deze kredieten wel binnen de toepassingsfeer van de wet en moeten ze dus in de Centrale worden geregistreerd. In de loop van 2011 werden dus heel wat reeds bestaande kredietopeningscontracten in de Centrale geregistreerd: het aantal geregistreerde nieuwe kredietopeningen benaderde de 3,2 miljoen eenheden, tegenover 492.000 nieuwe contracten het jaar daarvoor. 2011 moet dus als een uitzondering worden beschouwd die te maken heeft met een wetswijziging, terwijl in 2012 opnieuw normale waarden werden genoteerd.

Tabel 1 - Evolutie van het aantal verstrekte nieuwe contracten van 2009 tot juni 2017 en evaluatie eind 2017

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Eind juni 2017	Schatting eind 2017
Lening op afbetaling (evolutie in %)	511.228 -2,70 %	552.652 8,10 %	480.424 -13,10 %	511.137 6,39 %	508.863 -0,44 %	596.621 17,25 %	666.675 11,74 %	339.588 /	679.176 1,88 %
Verkoop of afbetaling (evolutie in %)	159.056 -5,30 %	134.547 -15,40 %	100.444 -25,30 %	88.194 -12,20 %	87.587 -0,69 %	73.256 -16,36 %	78.845 7,63 %	50.339 /	100.678 27,69 %
Kredietopening (evolutie in %)	492.971 -0,10 %	3.172.723 543,60 %	510.462 -83,90 %	538.038 5,40 %	409.067 -23,97 %	379.871 -7,14 %	356.593 -6,13 %	160.868 /	321.736 -9,78 %
Hypothecaire lening (evolutie in %)	350.397 20,70 %	402.271 14,80 %	321.261 -20,10 %	294.785 -8,24 %	443.782 50,54 %	621.326 40,01 %	524.893 -15,52 %	195.042 /	390.084 -25,68 %
Totaal contracten (evolutie in %)	1.513.652 2,40 %	4.262.193 181,60 %	1.312.591 -66,90 %	1.432.154 9,11 %	1.449.299 1,20 %	1.671.074 15,30 %	1.627.006 -2,64 %	745.837 /	1.491.674 -8,32 %

Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Welke evoluties hebben de verschillende kredietvormen afzonderlijk in de loop van de eerste 6 maanden van 2017 doorgemaakt? In de loop van dit eerste semester werden 339.588 nieuwe contracten voor leningen op afbetaling in de Centrale geregistreerd. Als dit maandritme van 56.598 geregistreerde nieuwe contracten voor leningen op afbetaling de volgende 6 maanden wordt aangehouden, zouden we eind 2017 679.176 nieuwe leningen op afbetaling moeten tellen, tegenover 666.675 in 2016, met andere woorden 1,88 % meer.

Op lange termijn is het gebruik van verkoop of afbetaling duidelijk afgenomen. Zoals blijkt uit tabel 1, had deze ontwikkeling een structureel karakter. Tussen 2007³ en 2015 is het aantal geregistreerde nieuwe contracten voor verkopen op afbetaling voortdurend gedaald van 208.000 contracten in 2007 naar 73.256 contracten in 2015. In de loop van 2016 werd een stijging van 7,63 % vastgesteld. Deze trendbreuk heeft zich tijdens de eerste 6 maanden van 2017 doorgezet en zelfs nog versterkt. Als deze trend zich doorzet, zouden we in 2017 100.678 verstrekte verkopen op afbetaling moeten bereiken, wat neerkomt op een toename met meer dan 30 % ten opzichte van 2016. We herinneren er echter aan dat het autosalon in het begin van het jaar plaatsvindt en dat dit zorgt voor een piek in de autoverkoop gedurende het eerste semester. Aangezien die autoverkoop gefinancierd moeten worden, wordt het eerste semester altijd gekenmerkt door een grote stijging in het aantal verstrekte producten op afbetaling. Het is dus erg waarschijnlijk dat we net als in 2016 een stijging van het aantal verstrekte verkopen op afbetaling vaststellen, maar dat die wellicht lager uitvalt dan vooropgezet in tabel 1.

De evolutie van het aantal verstrekte contracten was de afgelopen drie jaren duidelijk negatief voor kredietopeningen. Voor 2014 gaf de Centrale voor Kredieten aan Particulieren als uitleg dat deze daling vooral te wijten was aan een aflopende operatie waarbij heel wat kredietgevers bepaalde vormen van kredietopening door nieuwe producten vervingen. Juridisch gaven deze conversies in de loop van 2012 en 2013 aanleiding tot registraties van nieuwe contracten in de Centrale, terwijl het in feite om de voortzetting van reeds bestaande kredietopeningen ging. De waargenomen dalingen in 2014 en 2015 vallen samen met dit soort registraties. Het gaat dus om een louter 'technisch effect'. In de loop van de eerste 6 maanden van 2017 werden 160.868 nieuwe kredietopeningen geteld. Als de specifieke ontwikkelingen voor deze 6 maanden worden bevestigd, zou het aantal nieuwe kredietopeningen eind 2017 321.736 eenheden moeten bedragen, ofwel 9,78 % minder dan in 2016. In dat geval zouden we voor 2017 het laagste verstrekingsritme van kredietopeningen van de hele onderzochte periode moeten vaststellen.

³ Door plaatsgebrek beperken de tabellen en grafieken zich tot de evoluties vanaf 2010. In onze analyses geven we echter de voorkeur aan de analyse van tendensen op lange termijn vanaf 2007. Dit is immers het jaar dat overeenstemt met het begin van de financiële crisis die heeft geleid tot een val van de beursindexen en van de indexen van het consumentenvertrouwen vanaf de zomer van 2007. De financiële crisis heeft zich geleidelijk over de hele economie verbreid en vanaf 2008 stellen we bij alle gegevens van de Centrale een trendbreuk vast.

Het aantal nieuwe hypothecaire kredietcontracten dat sinds het begin van het jaar in de Centrale is geregistreerd, bedraagt 195.042 eenheden. Tegen dit ritme zou het totale aantal nieuwe hypothecaire kredietcontracten dat in 2017 in de Centrale wordt geregistreerd, 390.084 eenheden moeten bedragen, ofwel 25,68 % minder dan in 2016. 2014 en 2015 werden gekenmerkt door een vrij sterke stijging van het aantal verstrekte hypothecaire kredietcontracten (respectievelijk +50,54 % en + 40,01 % in 2014 en 2015). Deze waargenomen records hadden met de zeer lage rentevoeten te maken. In 2014 lag de vaste rentevoet voor nieuw verstrekte hypothecaire kredietcontracten in de buurt van 3 %, tegenover bijna 6 % in 2003 (gegevens van de NBB). Zoals aangetoond in onze analyse van januari 2016⁴, hebben zulke lage rentevoeten sommige huishoudens ertoe aangezet om aankopen te doen, maar nog meer om kredietcontracten opnieuw te onderhandelen om interessantere rentevoeten te krijgen.

Wijst de daling van het aantal hypothecaire kredietcontracten in 2016 en 2017 op het einde van deze grootschalige herfinancieringsoperatie? Het leidt geen twijfel dat heel wat kredietnemers hun contracten al hebben laten herfinancieren en dat bijgevolg almaar minder contracten voor herfinancieringsdoeleinden zullen worden afgesloten. We wijzen er ook op dat het cijfer van 390.084 verwachte nieuwe contracten in 2017 overeenstemt met een terugkeer naar waarden die overeenstemmen met wat we voor 2014 - met andere woorden voor de herfinancieringsgolf - vaststelden. De waargenomen teruggang in verstrekte hypothecaire kredieten in 2016 en 2017 zou moeten worden geïnterpreteerd als een teken van terugkeer naar normale waarden.

2. Minder gevallen van problematische schulden

Om de omvang en de evolutie van de gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast te schetsen, stellen we de evolutie voor van drie categorieën indicatoren uit de Centrale: het aantal kredietnemers geregistreerd in het negatieve luik van de CKP, het percentage achterstallige kredietnemers, de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer en het aantal nieuwe procedures van collectieve schuldenregeling.

2.1. Een daling van het aantal achterstallige kredietnemers

Tussen 2009 en 2016 is het totaal aantal personen geregistreerd in het negatieve luik van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren voortdurend toegenomen (zie tabel 2 hierna). In de periode van 2007 tot 2016 is het totaal aantal geregistreerde personen in het negatieve luik van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren met 32,19 % toegenomen, ofwel met gemiddeld 3,19 % per jaar. In 2016 was al een vertraging van de trend merkbaar met een jaarlijkse evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers die nog slechts 1,73 % bedroeg. Als de waargenomen evolutie gedurende de eerste 6 maanden zich doorzet, zouden we eind 2017 op 361.511 achterstallige kredietnemers moeten uitkomen, ofwel 2,48 % minder dan in 2016. Deze dalende evolutie is opvallend, aangezien het gaat om de eerste waargenomen daling van het aantal wanbetalers sinds 2007.

⁴, zie in de tekst met als titel Duvivier R., januari 2016, 'Evolutie van de gegevens over 2015 van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren: een forse stijging van de toegekende hypothecaire kredieten en een schuchtere ommekeer van de trend betreffende overmatige schuldenlast', beschikbaar op de website van het Observatorium (www.observatoire-credit.be, rubriek 'Analyses en onderzoeken').

Tabel 2 - Evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers geregistreerd in de CKP van 2009 tot juni 2017 en evaluatie eind 2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Eind juni 2017	Schatting eind 2017
Alle soorten contracten	300.296	308.803	319.092	330.129	341.416	350.635	364.385	370.701	366.077	361.511
(evolutie in %)	5,10 %	2,80 %	3,30 %	3,50 %	3,42 %	2,70 %	3,92 %	1,73 %	/	-2,48 %
Lening op afbetaling	167.336	173.165	175.935	176.676	178.164	177.342	174.982	171.500	168.858	166.257
(evolutie in %)	7,00 %	3,50 %	1,60 %	0,40 %	0,84 %	-0,46 %	-1,33 %	-1,99 %	/	-3,06 %
Verkoop of afbetaling	40.725	41.526	41.753	40.701	39.378	37.870	36.391	34.409	33.481	32.578
(evolutie in %)	1,60 %	2,00 %	0,50 %	-2,50 %	-3,25 %	-3,83 %	-3,91 %	-5,45 %	/	-5,32 %
Kredietopening	150.279	157.473	166.624	183.738	197.615	211.715	232.903	244.486	241.697	238.940
(evolutie in %)	5,70 %	4,80 %	5,80 %	10,30 %	7,55 %	7,14 %	10,01 %	4,97 %	/	-2,27 %
Hypothecaire lening	38.178	38.882	40.109	41.583	43.574	45.294	44.740	43.728	42.263	40.847
(evolutie in %)	4,50 %	1,80 %	3,20 %	3,70 %	4,79 %	3,95 %	-1,22 %	-2,26 %	/	-6,59 %

Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Het blijkt ook interessant om de evolutie van het aantal wanbetalers naargelang het soort contract te onderzoeken. Wat het hypothecair krediet betreft, stellen we in de loop van 2015 en 2016 een daling van het aantal wanbetalers vast. In de loop van 2017 zou deze trend zich met een daling van het aantal wanbetalers met 6,59 % nog moeten versterken. Evoluties die wijzen op een daling van de financiële problemen van huishoudens, stellen we ook bij alle categorieën consumentenkrediet vast. In 2017 zou ook voor het eerst sinds 2007 het aantal wanbetalers voor kredietopeningen dalen. Ongetwijfeld kunnen deze trends, die zich jaar na jaar duidelijker aftekenen, kunnen worden geïnterpreteerd als een teken van de dalende financiële problemen van huishoudens op het vlak van krediet.

Tabel 3 hierna schetst de evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers voor elk gewest van het land. In 2016 bleef het aantal wanbetalers in de drie gewesten toenemen, maar wel in mindere mate dan in de voorgaande jaren. Voor 2017 zouden we in elk van de drie gewesten van het land een daling van het aantal achterstallige kredietnemers moeten zien. Die daling zou wellicht het kleinst zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 3 - Evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers geregistreerd in de CKP van 2009 tot juni 2017 en evaluatie eind 2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Eind juni 2017	Schatting eind 2017
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	37.918	40.070	42.071	43.969	46.231	47.692	50.476	51.736	51.450	51.166
(evolutie in %)	8,59 %	5,68 %	4,99 %	4,51 %	5,14 %	3,16 %	5,84 %	2,50 %	/	-1,10 %
Vlaams Gewest	116.284	119.619	124.066	127.732	130.848	132.962	137.195	139.441	136.805	134.219
(evolutie in %)	5,47 %	2,87 %	3,72 %	2,95 %	2,44 %	1,62 %	3,18 %	1,64 %	/	-3,75 %
Waals Gewest	135.175	137.713	140.733	144.627	147.998	150.873	155.487	155.546	152.933	150.364
(evolutie in %)	4,06 %	1,88 %	2,19 %	2,77 %	2,33 %	1,94 %	3,06 %	0,04 %	/	-3,33 %

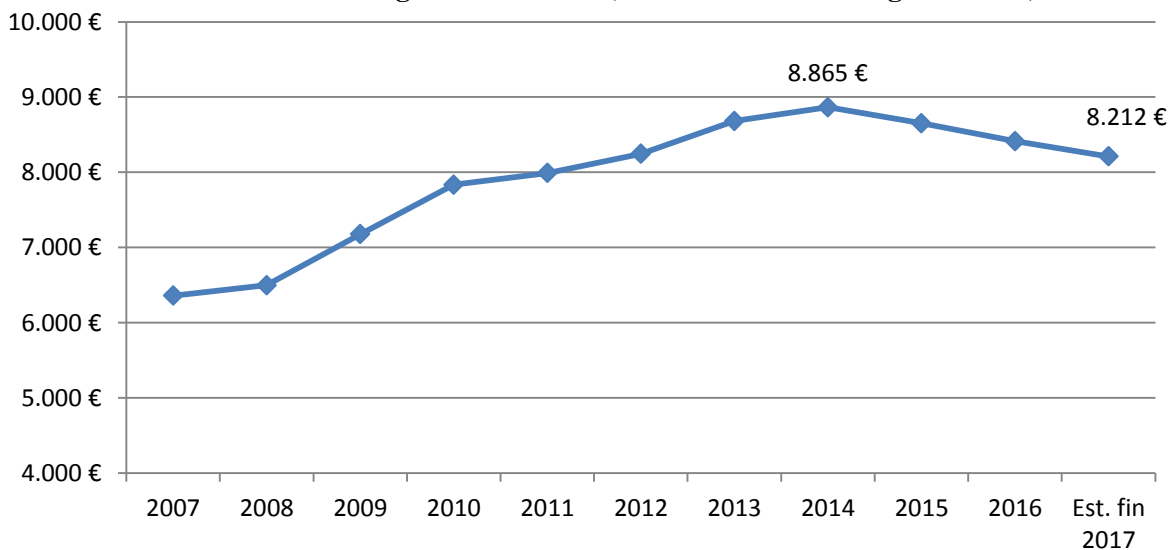
Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

2.2. Voortdurend dalende gemiddelde uitstaande schuld

Door het totaalbedrag van de onmiddellijk opeisbare sommen (opgegeven door de kredietverstrekkers) te delen door het aantal kredietnemers met minstens één wanbetaling, bekomen we de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer. Eind juni 2017 gaf de CKP aan dat de totale uitstaande schuld iets meer dan 3,04 miljard euro bedroeg en dat er 366.077 achterstallige kredietnemers waren. Gemiddeld had elke in de Centrale geregistreerde achterstallige kredietnemer eind juni 2017 dus een uitstaande schuld van 8.312 euro. De voorbije jaren is de uitstaande schuld fors toegenomen en heeft die een heel hoog niveau bereikt in vergelijking met voor de crisis. Tussen 2007 en 2014 steeg het gemiddelde bedrag van de uitstaande schuld van 6.360 euro tot 8.865 euro, ofwel een toename met 39,39 %. Deze zeer snelle ontwikkeling van de uitstaande schuld tijdens deze periode deed vermoeden dat de wanbetalingen wezen op situaties die voor de betrokken kredietnemers globaal genomen almaar moeilijker om te dragen werden.

Vanaf 2015 zien we een trendbreuk en deze heeft zich in 2016 en begin 2017 doorgezet. Als de specifieke evoluties voor de eerste 6 maanden van het jaar zich doorzetten, zou de gemiddelde uitstaande schuld per kredietnemer uitkomen op 8.212 euro. In dergelijke omstandigheden zou de uitstaande schuld tussen eind 2014 en eind 2017 met 7,36 % moeten dalen. Voor 2017 bedraagt de daling van de uitstaande schuld 2,39 %. Een dergelijke daling van de uitstaande schuld blijft echter laag in vergelijking met de toename die we tijdens de voorgaande periode hebben gekend. Ze lijkt zich wel door te zetten. Deze verandering lijkt de hypothese te bevestigen van een trendbreuk voor wat de evolutie van de overmatige schuldenlast betreft die al op basis van de evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers werd aangetoond.

Grafiek 1: Regionale? evolutie van de gemiddelde uitstaand schuld per achterstallige kredietnemer (2007-2016 en schatting eind 2017)

Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Let wel: heel wat achterstallige kredietnemers hebben nog andere lopende schulden. Uit de CKP-gegevens blijkt dat van de kredietnemers die eind 2016 met slechts één achterstallig contract waren geregistreerd, 38,2 % geregistreerd staan met andere kredietcontracten waarvoor geen betalingsachterstand bestaat. De vervaldata van die andere schulden moeten wel gerespecteerd worden als de kredietnemer voor die andere kredieten niet als wanbetaler beschouwd wil worden. De gemiddelde uitstaande schuld moet dus opgevat worden als het gemiddelde van de onmiddellijk opeisbare schuldenlast die vaak slechts een deel van de totale schuldenlast van de betrokken personen uitmaakt.

De omvang van de uitstaande schuld en de evolutie ervan verschillen naargelang het onderzochte soort kredietcontract. Tabel 4 hierna toont aan dat de verwachte afname van de gemiddelde uitstaande schuld met -2,39 % voor 2017 kan worden verklaard door de afname van de uitstaande schuld voor deze twee vormen van producten op afbetaling. Wat de kredietopeningen betreft, zou 2017 gekenmerkt moeten worden door een stagnatie van de gemiddelde uitstaande schuld na vier opeenvolgende jaren van dalingen. De evolutie bij het hypothecair krediet is nog steeds ongunstig en dit al vanaf het begin van de onderzochte periode: sinds eind 2007 is de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer gestegen van 14.850 euro naar 31.555 euro eind juni 2017, ofwel een toename met 112,49 %. Hoewel hypothecair krediet tot een minder groot aantal achterstallige kredietnemers leidt, zijn de wanbetalingen gelinkt aan dit soort contract duidelijk groter in omvang dan voor het consumentenkrediet. De evolutie van de uitstaande schuld bij hypothecair krediet zou voor 2017 zeer gering (+1,89 %) moeten zijn, in vergelijking met de voorgaande jaren. In 2016 was al een vermindering van de aangroei van de gemiddelde uitstaande schuld vastgesteld.

Tabel 4 - Evolutie van de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer en per soort contract (van 2009 tot juni 2017 en schatting eind 2017)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Eind juni 2017	Schatting eind 2017
Alle soorten contracten (evolutie in %)	€ 7.176 10,43 %	€ 7.834 9,17 %	€ 7.989 1,98 %	€ 8.245 3,20 %	€ 8.682 5,31 %	€ 8.865 2,11 %	€ 8.652 -2,40 %	€ 8.413 -2,77 %	€ 8.312 /	€ 8.212 -2,39 %
Lening op afbetaling (evolutie in %)	€ 6.399 6,87 %	€ 6.665 4,16 %	€ 6.791 1,88 %	€ 6.963 2,54 %	€ 7.048 1,21 %	€ 7.118 0,99 %	€ 7.084 -0,48 %	€ 7.033 -0,72 %	€ 6.937 /	€ 6.844 -2,69 %
Verkoop of afbetaling (evolutie in %)	€ 1.455 1,82 %	€ 1.501 3,10 %	€ 1.515 0,93 %	€ 1.493 -1,45 %	€ 1.455 -2,52 %	€ 1.406 -3,37 %	€ 1.305 -7,18 %	€ 1.264 -3,13 %	€ 1.235 /	€ 1.207 -4,50 %
Kredietopening (evolutie in %)	€ 2.267 4,51 %	€ 2.390 5,42 %	€ 2.486 4,02 %	€ 2.500 0,54 %	€ 2.399 -4,03 %	€ 2.302 -4,04 %	€ 2.156 -6,34 %	€ 2.054 -4,74 %	€ 2.055 /	€ 2.056 0,16 %
Hypothecaire lening (evolutie in %)	€ 17.889 18,34 %	€ 21.232 18,69 %	€ 21.858 2,95 %	€ 23.362 6,88 %	€ 27.014 15,63 %	€ 28.823 6,70 %	€ 30.480 5,75 %	€ 31.261 2,56 %	€ 31.555 /	€ 31.852 1,89 %

Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

We gaven al aan dat sommige gewesten van het land een relatief hoger aantal achterstallige kredietnemers tellen. Hoe zit het met het gemiddelde bedrag van de uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer? Uit tabel 5 hierna blijkt dat hoewel wanbetalingen in Vlaanderen minder vaak voorkomen, ze wel omvangrijker zijn. Eind 2017 bedroeg de gemiddelde uitstaande Vlaamse schuld 9.377 euro tegenover 8.016 euro in het Waals Gewest en 8.494 euro in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de loop van 2017 zou de uitstaande schuld in Vlaanderen en Wallonië moeten dalen, terwijl we ons in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan een toename met 3,16 % mogen verwachten. In 2015 en 2016 hadden we een daling van de uitstaande schuld in de drie gewesten vastgesteld.

**Tabel 5 - Gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer
(Regionale evoluties van 2009 tot juni 2017 en schatting eind 2017)**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Eind juni 2017	Schatting eind 2017
België (evolutie in %)	€ 7.176 10,43 %	€ 7.834 9,17 %	€ 7.989 1,98 %	€ 8.245 3,20 %	€ 8.682 5,31 %	€ 8.865 2,11 %	€ 8.652 -2,40 %	€ 8.413 -2,77 %	€ 8.312 /	€ 8.212 -2,39 %
Brussels Hoofdstedelijk Gewest (evolutie in %)	€ 7.376 15,88 %	€ 8.074 9,46 %	€ 8.197 1,52 %	€ 8.105 -1,11 %	€ 8.729 7,69 %	€ 8.896 1,91 %	€ 8.672 -2,51 %	€ 8.363 -3,57 %	€ 8.494 /	€ 8.627 3,16 %
Vlaams Gewest (evolutie in %)	€ 8.304 11,58 %	€ 9.017 8,59 %	€ 9.204 2,07 %	€ 9.592 4,21 %	€ 10.000 4,26 %	€ 10.202 2,02 %	€ 9.878 -3,17 %	€ 9.581 -3,00 %	€ 9.377 /	€ 9.177 -4,22 %
Waals Gewest (evolutie in %)	€ 6.387 8,32 %	€ 6.999 9,57 %	€ 7.194 2,79 %	€ 7.495 4,18 %	€ 8.007 6,83 %	€ 8.317 3,87 %	€ 8.225 -1,11 %	€ 8.089 -1,65 %	€ 8.016 /	€ 7.944 -1,80 %

Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

2.3. Steeds minder nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling

Particulieren met overmatige schuldenlast kunnen een aanvraag indienen om tot collectieve schuldenregeling (CSR) te worden toegelaten. Wanneer ze aan de bij wet vastgelegde voorwaarden voldoen, zal de rechter van de arbeidsrechtbank de aanvraag toelaatbaar verklaren, waarna die in de CKP wordt geregistreerd. Zodra de procedure van collectieve schuldenregeling is opgestart, heeft ze een tweeledig doel: de persoon met een overmatige schuldenlast de mogelijkheid bieden om de schulden in de mate van het mogelijke af te lossen en toch een menswaardig bestaan te blijven leiden. Aangezien bepaalde gegevens in verband met de procedure van collectieve schuldenregeling in de CKP worden geregistreerd, vinden we daarin een extra indicator om ons een beeld van de overmatige schuldenlast te vormen. Eind juni 2017 waren 94.748 personen in België verwikkeld in een procedure van collectieve schuldenregeling, wat neerkomt op iets meer dan 1 % van de meerderjarige Belgische populatie.

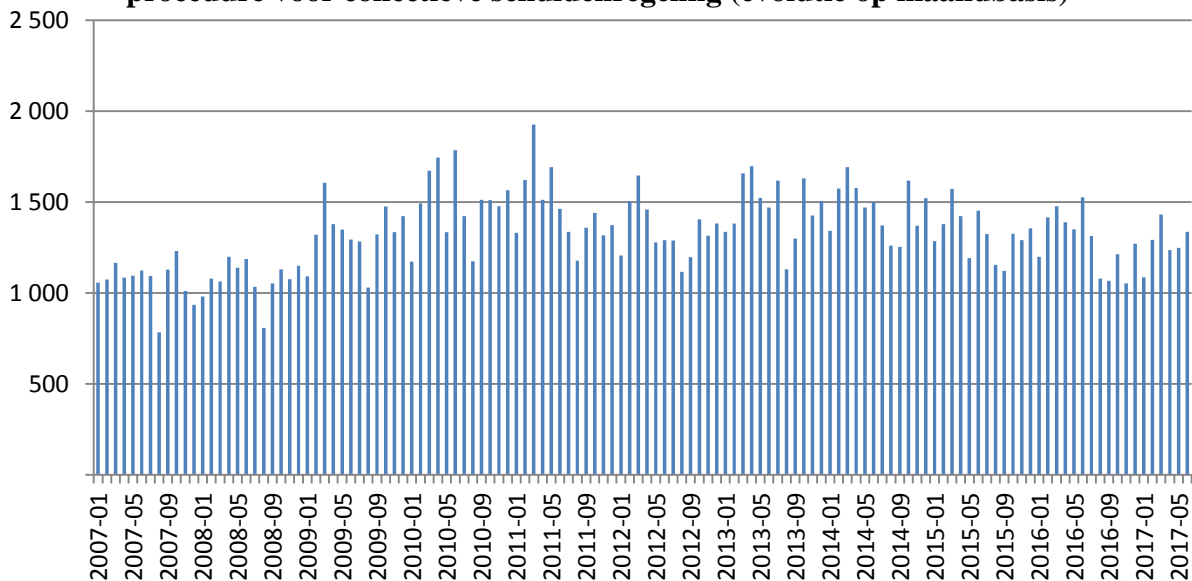
De ontwikkeling van het aantal nieuwe berichten van toelaatbaarheid (zie grafiek 2 hierna), geeft een indicatie van het aantal nieuwe gevallen van overmatige schuldenlast. Die variabele kan aan de economische conjunctuur onderhevig zijn. Een stijging van het aantal toelaatbaar verklaarde procedures wijst op een toename van het aantal aanvragen. Het feit dat er meer naar deze procedure wordt teruggegrepen, kan dan weer gezien worden als een teken van toenemende financiële problemen bij huishoudens. In de loop van 2015 en 2016 daalde het gemiddelde aantal nieuwe CSR-procedures fors tot een gemiddelde van 1279 nieuwe procedures per maand in 2016 tegenover een gemiddelde van 1463 berichten van toelaatbaarheid in 2014. Gedurende de eerste 6 maanden van 2017 zien we een gelijkaardig ritme van geregistreerde nieuwe berichten van toelaatbaarheid dan in het afgelopen jaar. De waargenomen daling gedurende de voorbije twee jaar lijkt zich dus door te zetten, zonder echter te versterken.

Wat de daling van het aantal nieuwe berichten van toelaatbaarheid betreft, is het echter niet uitgesloten dat een striktere toepassing van de toelaatbaarheidsregels heeft geleid tot een daling van het aantal toelaatbaar verklaarde nieuwe procedures vanaf 2015, zoals we al in onze vorige analyse hadden besloten⁵. Het jaarlijkse aantal nieuwe procedures bedroeg 17.552 in 2014 en 15.877 in 2015, wat neerkomt op een daling van 9,54 %. Kunnen we stellen dat alleen de striktere toepassing in één jaar

⁵ Duvivier R., 2017, 'Krediet en overmatige schuldenlast in 2017: analyse van de gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren', beschikbaar op de website van het Observatorium (www.observatoire-credit.be, rubriek 'Analyses en onderzoeken').

tijd tot een dergelijke grote daling heeft kunnen leiden? We durven dit te betwijfelen. Om een definitief oordeel te kunnen vellen, zouden we het aantal verzoekschriften moeten kennen dat jaarlijks bij de griffies van de arbeidsrechtbanken wordt ingediend om te bepalen of er in 2015 al dan niet minder verzoekschriften werden ingediend. Momenteel bestaan die statistieken niet. Er werd in 2016 hoe dan ook een nieuwe daling geregistreerd die de trendbreuk in de ontwikkeling bevestigt die al in 2015 werd waargenomen. Bovendien liggen de cijfers voor 2017 in de lijn van die van het voorbije jaar. Wanneer we in de komende maanden en jaren een dalend aantal nieuwe procedures blijven registreren, zullen we daaruit kunnen besluiten dat deze evoluties getuigen van een afname van de overmatige schuldenlast.

Grafiek 2 - Aantal nieuwe berichten van toelaatbaarheid tot de procedure voor collectieve schuldenregeling (evolutie op maandbasis)

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Tabel 7 - Maandgemiddelde van het aantal nieuwe procedures

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (op basis van de eerste 6 maanden)
1.065	1.075	1.326	1.489	1.463	1.341	1.473	1.463	1.323	1.279	1.272

Bron: Berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

3. Conclusie en perspectieven

Wanneer de specifieke evoluties voor het eerste semester zich doorzetten, zou het aantal nieuwe kredietcontracten in de loop van 2017 voor alle soorten kredieten moeten dalen, behalve voor de verkopen op afbetaling. Voor dit soort product stellen we twee opeenvolgende jaren een stijging van het aantal nieuwe contracten vast, na meerdere jaren met zeer forse dalingen. De waargenomen daling bij hypothecair kredietcontracten kan op het eerste gezicht groot lijken. De markt van het hypothecair krediet maakt echter nog lang geen crisis door, aangezien in 2017 390.084 nieuwe contracten zouden worden verstrekt. Dit cijfer blijft boven het gemiddelde van 377.129 nieuwe contracten dat we tussen 2007 en 2016 hebben vastgesteld. Deze dalende trend zou veeleer geïnterpreteerd moeten worden als

een terugkeer naar normale waarden na een periode die werd gekenmerkt door een groot aantal herfinancieringen, ingegeven door de historisch lage rentevoeten.

Wat de analyse van de financiële problemen van huishoudens en de evolutie van de overmatige schuldenlast betreft, stemmen de ontwikkelingen van de gegevens van de CKP ons optimistisch. Meer bepaald drie evoluties verdienen het om te worden onderstreept. Ze laten ons toe te hopen dat we de komende jaren minder en minder met gevallen van overmatige schuldenlast te maken zullen hebben:

- (1) Het aantal kredietnemers met een betalingsachterstand is voor alle soorten krediet gedaald, behalve voor kredietopeningen. We kwamen in 2015 en 2016 al tot dezelfde conclusie;
- (2) De daling van de gemiddelde uitstaande schuld per kredietnemer met een betalingsachterstand die we al in 2015 en 2016 zagen, zet zich in de loop van het eerste semester van 2017 door;
- (3) Net als in 2015 en 2016 - en wanneer we vergelijken met de jaren na de crisis van 2008 - is het registratieritme van nieuwe CSR-procedures gedaald.

Deze ontwikkelingen kunnen natuurlijk gelinkt worden aan de relatief gunstige economische conjunctuur die we sinds 2015 zien. In 2017 zou het economisch herstel zich moeten doorzetten met een BBP-groei van 1,6 %, terwijl de werkloosheidsgraad 7,5 % zou moeten bedragen (prognoses NBB). Volgens deze prognoses zou de economische conjunctuur in 2017 minstens even goed moeten zijn als in de twee voorgaande jaren. In de loop van het eerste semester van 2017 lag de index van het consumentenvertrouwen hoger dan het sinds 1990 berekende lange-termijngemiddelde. Het economisch herstel lijkt dus gepaard te gaan met een voorzichtig sociaal herstel. Als dit zich doorzet, zou dit tot een daling van de overmatige schuldenlast kunnen leiden.